

1. Utrivning av fungerande vattenkraftverk

Enligt vår sammanställning har ägarna till 40 elproducerande småskaliga vattenkraftverk under de senaste åren, till följd av olika myndighetsingripanden, tvingats riva sina anläggningar. Antalet utrivningar ökar i takt med att omprövningen enligt NAP fortskrider. Av de domar som hittills vunnit laga kraft har ungefär hälften lett till utrivning.

Hur många ytterligare utrivningar av fungerande småskaliga vattenkraftverk anser ert parti är acceptabla?

Svar: Noll. Centerpartiet anser att varje utrivning av ett fungerande, elproducerande vattenkraftverk är ett misslyckande för prövningen och fonden. Dessutom är det en förlust för Sveriges energisystem. Att riva ut förnybar och planerbar elproduktion, som dessutom ofta är viktig för den lokala kulturmiljön och landskapsbilden, är varken ekonomiskt eller ekologiskt försvarbart, särskilt när miljönyttan är liten eller obefintlig.

Vilka konkreta åtgärder vill ert parti genomföra?

Svar:

- **Inventera var miljövärdena är störst:** Det saknas en bedömning om var miljöåtgärder gör störst nytta i vattenkraften. Därför prövas alla ärenden separat och onödiga åtgärder görs, ofta vid små kraftverk, och nödvändiga åtgärder genomförs inte, vilket ofta är vid större verk.
- Klassa fler vattendrag som kraftigt modifierat vatten och med mindre stränga krav.
- Säkerställa att lagstiftning och myndighetsstyrning utformas så att proportionalitetsprincipen tillämpas fullt ut, där anläggningens värde för lokala energisystem, elberedskap och kulturmiljö vägs mot den förväntade miljönyttan.

2. Elberedskap och totalförsvar

Den småskaliga vattenkraften kan bidra med lokal elproduktion, reglerförmåga, stödtjänster, dödnätsstart och ödrift.

Hur vill ert parti stärka den småskaliga vattenkraftens roll för Sveriges elberedskap, civila beredskap och totalförsvar?

Svar: Den småskaliga vattenkraften är en nyckelkomponent för att stärka Sveriges motståndskraft och totalförsvar. Erfarenheterna från Ukraina visar med all önskvärd tydlighet att ett decentraliserat energisystem med många små, lokala produktionsenheter är betydligt mer robust än ett system som är beroende av ett fåtal storskaliga anläggningar och långa överföringsledningar.

Vilka konkreta åtgärder vill ert parti genomföra?

Svar:

- Ge berörda myndigheter i uppdrag att, inom ramen för totalförsvarets planering, identifiera och värdera den småskaliga vattenkraftens potential för lokal elförsörjning, reglerförmåga och ödrift.
- Skapa ekonomiska incitament för ägare av småskaliga vattenkraftverk att investera i teknik som möjliggör ödrift och leverans av stödtjänster, vilket stärker både den lokala och nationella beredskapen.
- Säkerställa att totalförsvarets behov av en robust och decentraliserad energiförsörjning vägs in som ett tungt vägande allmänintresse i alla tillståndsprocesser.

3. Natura 2000

Havs- och vattenmyndighetens senaste genomgång visar att betydligt fler vattenkraftverk än tidigare bedömts omfattas av Natura 2000. Svenska kraftnät har samtidigt framhållit att den nuvarande tillämpningen kan få oacceptabla konsekvenser för det svenska elsystemet.

Anser ert parti att den svenska tillämpningen av Natura 2000 behöver förändras? Om ja, på vilket sätt?

Svar: Centerpartiet anser att svenska myndigheter i flera avseenden gör egna och rent felaktiga tolkningar av EU-rätten. Man är överdrivet restriktiv och nyttjar inte de undantag och den flexibilitet som direktiven medger för att väga viktiga samhällsintressen mot varandra.

Det är fullt möjligt, och helt nödvändigt, att förena skyddet av värdefull natur med en trygg och effektiv elförsörjning. Regeringen och riksdagen har varit tydliga med att EU-rättens utrymme ska användas, men detta har inte fått genomslag.

Vi vill att den svenska tillämpningen anpassas till EU-rättens faktiska krav, där en verksamhet som huvudregel ska anses förenlig med bevarandemålen och där undantagsmöjligheterna används för att säkra samhällsviktig verksamhet som elproduktion.

4. Vattenkraftens Miljöfond

På grund av kraftigt ökande kostnader för omprövningarna har Vattenkraftens Miljöfond begränsat ersättningen till 6,5 miljoner kronor per kraftverk. För vissa verksamhetsutövare innebär detta att utrivning riskerar att bli det enda ekonomiskt möjliga alternativet.

Anser ert parti att detta är en acceptabel utveckling? Om inte, hur vill ni lösa problemet?

Svar: Nej, det är inte en acceptabel utveckling. Det är ett systemfel när de ekonomiska förutsättningarna tvingar fram utrivning av förnybar elproduktion. Grundproblemet är inte fondens storlek i sig, utan att omprövningsprocesserna blivit orimligt dyra och att kraven på

åtgärder ofta är oproportionerliga i förhållande till den förväntade miljönyttan. Med det sagt så är det inte acceptabelt att fonden begränsar utbetalningarna. Det var inte en del av den informella överenskommelse som gjordes mellan branschen och politiken när lagstiftningen kom till.

Lösningen är i första hand att angripa grundorsakerna; se till att samrådsprocesserna fungerar så att man kan hitta kostnadseffektiva lösningar och undvika dyra och utdragna domstolsprocesser, och säkerställa att kraven på miljöåtgärder är proportionerliga och baseras på platsspecifika bedömningar, inte schablonmässiga antaganden som tvingar fram dyra och verkningslösa åtgärder. Samtidigt behöver de stora aktörerna ta sitt ansvar för finansieringen av fonden, genom att begränsa ersättningen slår man ut den småskaliga vattenkraften som inte har buffert att hantera kostnaderna.

5. Vattenmyndigheterna

Vid vattenmyndigheternas fastställande av miljökvalitetsnormer ska EU:s ramdirektiv för vatten tillämpas så att miljöhänsyn vägs mot andra viktiga samhällsintressen. Många verksamhetsutövare upplever att denna avvägning inte sker i praktiken.

Anser ert parti att dagens tillämpning uppfyller EU-rättens krav? Om inte, vilka förändringar vill ni genomföra?

Svar: Nej, vi anser inte att dagens tillämpning uppfyller EU-rättens krav på en korrekt avvägning. Centerpartiet anser att svenska myndigheter gör egna, och i flera fall felaktiga, tolkningar av processerna. Vattenmyndigheterna nyttjar inte de möjligheter till undantag som finns för att undvika att miljöanpassningar leder till oproportionerligt höga kostnader i förhållande till nyttan.

Detta är ytterst en fråga om politiskt ledarskap. Regeringen måste styra sina myndigheter och säkerställa att de följer riksdagens intentioner och tillämpar EU-rätten korrekt, inklusive de avvägningar och undantag som är en integrerad del av regelverket.

6. Kraftigt modifierade vatten (KMV)

Riksdag och regering har beslutat att möjligheten att klassificera vattenförekomster som kraftigt modifierade vatten (KMV) och att använda mindre stränga krav ska utnyttjas fullt ut inom EU-rättens ramar. Många verksamhetsutövare upplever att detta inte får genomslag i den praktiska tillämpningen.

Vad anser ert parti är orsaken till detta och vilka åtgärder vill ni vidta?

Svar: Orsaken är densamma som i föregående frågor: ett svagt politiskt ledarskap från regeringens sida och en myndighetstillämpning som inte reflekterar den politiska viljan. Trots tydliga direktiv från riksdagen om att möjligheten att klassificera vatten som KMV ska utnyttjas fullt ut, ser vi att detta inte sker i praktiken. Myndigheterna gör egna, mer restriktiva tolkningar.

Centerpartiet vill att regeringen ger Vattenmyndigheterna ett förtydligat uppdrag att fullt ut tillämpa KMV-klassificeringen och möjligheten till mindre stränga krav, i enlighet med riksdagens beslut. Vi vill också se över relevanta regelverk och föreskrifter, bland annat kring KMV-klassning, för att minska regelkrångel och säkerställa att de politiska intentionerna får genomslag.

7. Samverkan i NAP-processen

Många verksamhetsutövare upplever att samverkan mellan länsstyrelserna och verksamhetsutövarna inte fungerar som avsett. Konsekvensen blir att fler frågor hänskjuts till mark- och miljödomstolarna, vilket leder till längre handläggningstider, ökade kostnader och en mycket lång genomförandetid för NAP.

Hur vill ert parti förbättra samverkansprocessen och skapa en mer effektiv och rättssäker omprövning?

Svar: Fungerande samverkan är grunden för en effektiv och rättssäker omprövning. När samråden inte fungerar slösas tid och pengar bort i domstolsprocesser.

För att förbättra processen vill Centerpartiet ge länsstyrelserna ett tydligare uppdrag och resurser att arbeta proaktivt och lösningsinriktat i samverkan med verksamhetsutövare, med målet att finna de mest kostnadseffektiva miljöåtgärderna. Med en rejäl miljöinventering i grunden blir det också tydligare vilka vattendrag och åtgärder som är prioriterade. Vi kräver också att regeringen tar ansvar för att den paus i omprövningarna som infördes faktiskt används för att skapa de tydliga spelregler som krävs för att samverkan ska bli meningsfull, något den nuvarande regeringen misslyckats med.

8. Riksdagens intentioner

Riksdagen och regeringen har vid flera tillfällen uttalat hur den nationella planen ska genomföras. Många verksamhetsutövare upplever ändå att myndigheternas tillämpning inte överensstämmer med dessa intentioner.

Delar ert parti den uppfattningen? Om ja, vilka förändringar vill ni genomföra?

Svar: När olika myndigheter gör olika tolkningar eller inte lever upp till de politiska inriktningsbesluten, krävs ett politiskt klargörande ledarskap. Detta ledarskap har saknats från både den nuvarande och den föregående regeringen.

Centerpartiet kommer därför fortsatt att ta kampen för att miljöprövningarna ska vara i linje med den politik som en bred majoritet i riksdagen beslutat om: att förena moderna miljövillkor med en effektiv och tryggad vattenkraft. Förändringen som krävs är en ny regering som tar ansvar för att styra sina myndigheter och ser till att den beslutade politiken genomförs i praktiken.

9. Den småskaliga vattenkraftens framtid

Den småskaliga vattenkraften producerar förnybar och planerbar el samt bidrar till lokal elförsörjning, elberedskap och levande kulturmiljöer.

Vilken roll anser ert parti att den småskaliga vattenkraften ska spela i Sveriges framtida elsystem och vilka politiska åtgärder vill ni genomföra för att stärka dess långsiktiga förutsättningar?

Svar: Centerpartiet ser den småskaliga vattenkraften som en självklar och central del i Sveriges framtida robusta och decentraliserade energisystem. Den producerar förnybar och planerbar el, bidrar med kritisk reglerförmåga och effekt, stärker den lokala elförsörjningen och elberedskapen samt bidrar till levande kulturmiljöer över hela landet.

För att stärka dess långsiktiga förutsättningar vill Centerpartiet genomföra de åtgärder vi beskrivit ovan, som sammanfattat syftar till att:

- Skapa långsiktiga och stabila spelregler som gör det lönsamt att driva och utveckla småskalig vattenkraft.
- Säkerställa en rättssäker, förutsägbar och proportionerlig tillämpning av miljölagstiftningen.
- Aktivt arbeta för att stärka och synliggöra den småskaliga vattenkraftens avgörande roll i totalförsvaret.
- Stötta de som vill öka sin effekt i kraftverket eller införa möjligheter till ö-drift för att också ge möjlighet att utveckla verksamheterna.

För Centerpartiet är det självklart att vi ska utveckla vattenkraften så att den är både miljövänlig och lönsam – såväl den storskaliga som den småskaliga.